

The Longest Festival with the Shortest Mention

Timely Torah
Chanukah 5783
December 18th 2022

Mentions

1. Bikkurim 1:6

הקונה שתי אילנות בתוך של חברו, מביא ואינו קורא. [רבי מאיר](#) אומר, מביא וקורא. יבש המעין, נקצץ האילן, מביא ואינו קורא. [רבי יהודה](#) אומר, מביא וקורא. מעצרת ועד הקג, מביא וקורא. מן הקג ועד הנגה, מביא ואינו קורא. [רבי יהודה בן בתירא](#) אומר, מביא וקורא :

One who buys two trees [that had grown] in property belonging to his fellow brings bikkurim but does not recite the declaration. [Rabbi Meir](#) says: he brings and recites. If the well dried up, or the tree was cut down, he brings but does not recite. [Rabbi Judah](#) says: he brings and recites. From Atzeret (Shavuot) until the Festival (of Sukkot) he brings and recites. From the Festival (of Sukkot) and until Hannukah he brings, but does not recite. [Rabbi Judah ben Batera](#) says: he brings and recites.

2. Rosh Hashana 1:3

על ששה חדשים השלוהין יוצאין, על ניסן מפני הפסח, על אב מפני התענית, על אלול מפני ראש השנה, על תשרי מפני תקנת המועדות, על כסלו מפני הנגה, ועל אדר מפני הפורים.

In six months of the year **the messengers go out** from the court in Jerusalem to report throughout [Eretz Yisrael](#) and the Diaspora which day was established as the New Moon, the thirtieth or the thirty-first day since the previous New Moon. They go out **in** the month of **Nisan, due to Passover**, so that people will know on which day to celebrate it; **in** the month of **Av, due to the fast** of the Ninth of Av; **in Elul, due to Rosh HaShana**, which begins thirty days after the New Moon of Elul; **in Tishrei, due to the** need to establish the **correct** dates on which to celebrate **the Festivals** of Tishrei, i.e., Yom Kippur and *Sukkot*; **in Kislev, due to Hanukkah**; and **in Adar, due to Purim**.

3. Taanis 2:10

אין גוזרין תענית על העבור בראש חדש, בתנכה ובפורים, ואם התחילו, אין מפסיקין, דברי רבן גמליאל. אומר רבי מאיר, אף על פי שאמר רבן גמליאל אין מפסיקין, מודה תיה שאין משלימין. וכן תשעה באב שחל להיות בערב שבת :

The mishna further states: One may not decree a fast on the community on New Moons, on Hanukkah, or on Purim. And if they decreed and began a set of fasts, and only afterward realized that one of the fasts would occur on one of these days, they do not interrupt the sequence. This is the statement of Rabban Gamliel. Rabbi Meir said: Although Rabban Gamliel said that they do not interrupt the sequence, he concedes that on these days, which are days with special observances, they do not complete the fast. And similarly, when the Ninth of Av occurs on Shabbat eve, the fast is not completed and one eats before the start of Shabbat, so as not to enter Shabbat while fasting.

4. Megilah 3:4

לְכָל מִפְסִיקִין, בְּרֵאשֵׁי חֳדָשִׁים, בַּחֲנֻכָּה וּבְפֻרִים, בְּתַעֲנִיּוֹת וּבְמַעֲמָדוֹת וּבְיוֹם הַפְּעֻרִים :

For all special days, the congregation **interrupts** the regular weekly order of readings, and a special portion relating to the character of the day is read. This applies **on the New Moons, on Hanukkah, and on Purim, on fast days, and on the non-priestly watches, and on Yom Kippur.**

5. Megilah 3:6

בַּחֲנֻכָּה, בְּנִשְׂאִים (שם ז). בְּפֻרִים, וַיְבֵא עֲמֶלֶק (שמות יז). בְּרֵאשֵׁי חֳדָשִׁים, וּבְרֵאשֵׁי חֳדָשֵׁיכֶם (במדבר כח) :

On each day of Hanukkah they read selections **from** the portion of the dedication of the altar by **the tribal princes (Numbers 7)**. **On Purim** they read the portion of “**And Amalek came**” (Exodus 17:8-16). **On the New Moon** they read the portion of “**And in the beginnings of your months**” (Numbers 28:11-15).

6. Moed Katan 3:9

בְּרֵאשֵׁי חֳדָשִׁים, בַּחֲנֻכָּה וּבְפֻרִים, מְעַנּוֹת, וּמְטַפְּחוֹת בְּזָה וּבְזָה, אֲבָל לֹא מְקוֹנְנוֹת. נִקְבְּרַת הַמֵּת, לֹא מְעַנּוֹת וְלֹא מְטַפְּחוֹת. אִיזְהוּ עֲנוּי, שֶׁבִּלְזַן עוֹנוֹת בְּאֶחָת.

On New Moons, Hanukkah and Purim, which are not Festivals by Torah law, the women **may both wail and clap** their hands in mourning. **On both** the intermediate days of a Festival **and on New Moons, Hanukkah and Purim they may not lament.**

7. Bava Kama 6:6

גִּזְּזָא שְׂעִיזָא מִתַּחַת הַפְּטִישׁ וְהִזִּיק, חַיֵּב. גָּמַל שֶׁהִיָּה טַעוֹן פִּשְׁתָּן וְעֵבֶר בְּרֵשׁוֹת הָרִבִּים, וְנִכְנַס פִּשְׁתָּנוֹ לְתוֹךְ הַחֲנוּת, וְדָלְקוּ בְּגָרוֹ שֶׁל הַחֲנוּי וְהִדְלִיק אֶת הַבִּירָה, בַּעַל הַגָּמַל חַיֵּב. הַנִּיחַ הַחֲנוּי גָּרוֹ מִבְּחוּץ, הַחֲנוּי חַיֵּב. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר, בְּגֵר הַחֲנֻכָּה פְטוּר :

In the case of a **spark that emerged from under the hammer** of a blacksmith and started a fire, **causing damage**, the blacksmith is **liable** for the damage caused. In the case of a **camel that was laden with flax and was passing through the public domain, and its flax extended into a store and the flax caught fire from a lamp** in

the store **belonging to the storekeeper, and** as a result of the burning flax the camel **set fire to the building** together with all its contents, **the owner of the camel is liable.** But if **the storekeeper placed his lamp outside,** thereby causing the flax on the camel to catch fire, and consequently the building was set on fire, **the storekeeper is liable.** **Rabbi Yehuda says:** In a case where the lamp placed outside was a **Hanukkah lamp,** the storekeeper is **exempt,** since it is a mitzva for a Hanukkah lamp to be placed outside.

8. Midos 1:5

וְשַׁבְצָפוֹן, שֶׁעַר הַנִּיצוֹץ. וְכַמִּין אֲכַסְדָּרָה הָיָה, וְעֲלֶיהָ בְּנוּיָה עַל גַּבּוּי, שֶׁהִבְחִינִים שׁוֹמְרִים מִלְּמַעַל וְהִלּוּם מִלְּמַטָּן, וּפְתַח הָיָה לוֹ לְחֵיל. שְׁנֵי לוֹ, שֶׁעַר הַקָּרְבָּן. שְׁלִישֵׁי לוֹ, בֵּית הַמוֹקֵד :

On the north was the Gate of the Sparks which was shaped like a portico. It had an upper chamber built on it, and the priests used to keep watch above and the Levites below, and it had a door opening into the Hel. Next to it was the Gate of the Sacrifice and next to that the fire chamber.

Yehuda and Levi

9. Sefer Taamei Haminhagim, 847

תתמוז מעם שנם חנוכה לא נזכר כלל במשנה, לפי שרבינו הקדוש מסדר המשנה היה מזרע דוד המלך ע"ה, ונס חנוכה נעשה ע"י בית החשמונאים שתפסו המלוכה ולא היו מזרע דוד, וזה הרע לרבינו הקדוש. ובכתבו המשנה ע"ם רוח הקודש, נשמט הנס מחיבורו (בשם הגאון הקדוש בעל חת"ם צוק"ל) :

10. Bereishis 49:10

לֹא יִסּוּר שֵׁבֶט מִיְהוּדָה וּמִזְרָק מִבֵּין רַגְלָיו עַד כִּי יָבֹא שִׁילָה וְכוּ יִקְהַת עַמִּים

The scepter shall not depart from Judah, Nor the ruler's staff from between his feet:
So that tribute shall come to him And the homage of peoples be his.

11. Ramban, ad loc.

וזה היה עונש החשמונאים, שמלכו בבית שני, כי היו חסידי עליון, ואלמלא הם נשתכחו התורה והמצות מִישראל, ואף על פי כן נענשו עונש גדול, כי ארבעת בני חשמונאי הזקן החסידים המולכים זה אחר זה, עם כל גבורתם והצלחתם, נפלו ביד אויביהם בחרב, והגיע העונש בסוף למה שאמרו רז"ל (**בבא בתרא ג א'**): (כל מאן דאמר מבית חשמונאי קאתינא עבדא הוא", שנכרתו כלם בעון הזה. ואף על פי שהיה בזרע שמעון עונש מן הצדוקים, אבל כל זרע מתתיה חשמונאי הצדיק לא עברו אלא בעבור זה שמלכו ולא היו מזרע יהודה ומבית דוד, והסירו השבט והמחוקק לגמרי, והיה עונשם מדה כנגד מדה, שהמשיל הקדוש ברוך הוא עליהם את עבדיהם והם הכריתום.

Danger

12. Yesod Hamishna Vearichuta, pages 22-23

נשיאת רבן גמליאל, וכן מבואר בספרי ברכה פס' אף חובב עמים וכבר שלחה המלכות שני סרדייטות ואמרה להם לכו ועשו עצמיכם גרים וראו תורתן של ישראל מה טיבה, הלכו להם אצל רבן גמליאל לאושה וקראו את המקרא ושנו את המשנה מדרש הלכות ואגדות כו', כן הובא שם פס' יורו משפטיך ליעקב כי אגניטס הגמון שאל את רבן גמליאל כמה תורות ניתנו לישראל, דרישה כזאת היא אשר יכלה להמריץ את נשיא ישראל להתעודד ולערוך בספר גלוי לכל העמים תורת היהודים וקבלתם יסודי התורה שבעל פה. להתודע ולהגלות שאין בה הטחת דברים נגד כל אומה ולשון ולא כל תעודה מדינית.

ואחרי אשר חשב רבי שספרו יבוקר מאנשי מדע העומדים מחוץ להיהדות שיחצו עליו משפטם לפני כס הממשלה המרכזית ברומא, נבין למה השמיט ממשנתו הרבה דברים חשובים עקרים בתורת ישראל, והוא נצר מרשי בית דוד לא הזכיר תקות ישראל ותוחלתו הגאולה העתידה ע"י משיח בן דוד כאשר הזכיר ענין תחיית המתים ג).

כן לא שנה ענין חנוכה והלכותיה במשנהד), בעוד אשר להלכות פורים קבע מסכת מיוחדת, שזהו לאשר כל כאלו היו למורת רוח הרומיים שחשבו כענינים פוליטיים חגיגת הנצחון הלאומי ותקות חפשיותוה).

אבל למצוא הסיבה ההיא עלינו להתבונן על המצב המדיני או אחרי תקומת בר כבא אשר התרבו הגזירות על קיום מנהגי ישראל, והרשות פקחה על דרכי איש ויהלכותיו לבל תהי אפשריות להקהל ולחרוש עליה רעה בסתר ולמרוד אחרי נן בגלוי, ונוכל לשער כי בזמן ההוא גם תורת היהודים התעניינה את הנציבות, כי כי התורה שבעל פה שנמסרה מפה לאיזן והמגילות סתרים שכתבו להם התלמידים לזכרו השמועות שקבלו מרבותיהם מיטכו עליהן חשד הממשלה לאשר כל אחד יכול לשנוו בה פרקו גם מהדברים היוצאים מהגדר הדתי.

ובכן כאשר תלמי המלך בזמנו צוה להעתיק לו התורה שבכתב לידע מה כתיב בה (גילה ט') כן התעניינה הנציבות לידע תוכן התורה שבעל פה, ראה בבלי בבא זמא ל"ה ע"א ששלחה מלכות הרשעה שני סרדייטות אצל חכמי ישראל למדוני תורתכם, ובירושלמי שם פ"ד ה"ג מפורש שהיה זה בזמן

Well Know Festival

13. Rambam, Pirush Hamishnayos Menachos 4:1

והמשנה לא דברה על אלה המצות דבר מיוחד לכלול דיניהן עד שיהא חייב לפרש אותו וסבת זה בעיני לפי שהיו הדברים האלו מפורסמים בזמן חבור המשנה והיו ענינים ידועים ונהוגים ביד כל העם פרט וכלל ואין ענין מהן נפלא משום אדם וע"כ לא ראה לדבר בהן כמו שלא הסדיר התפלה ר"ל נוסחה ואיך יתנהג שליח ציבור לפי שהיה מפורסם ולא חבירו בזה סדור אבל חבירו ספר גמ' וביאורו:

14. Hapeles Journal, I: page 182

ב) לכאורה פליאה עצומה מדוע לא נזכר במשנה אף ריב אחר מנרות הנוכה, על פורים יש מסכת שלמה ועל הנוכה אף משנה אחת אין, ואין שום זכר להנרות בשום משנה רק בחבריות ששבת פ"ב, ואם רבי לא שנה הייא מגלן? ומה יאמר ע"ז אילפא שהתפאר שיוציא מהמשניות כל מה שיש בהבריות?

אמנם באמת אין התחלה להתפלא, כי במגילה תענית פ"ט כתובים כל דיני נר הנוכה וכל הבריות דשבת העוסקות בהלכות הנוכה כתובים במג"ת שם, ולכן לא הוצרך רבי לשנות במשנתו, שמג"ת תשובה כמעט כמקרא וכחה גדול מהמשנה והותרה להכתב אף קודם שהותרה לכתוב חורה שבע"פ, כמו"ש רש"י בשבת (ד"יג ב') ובעירובין (פ"ב, ב') ובתענית (פ"ה, ב') ד"ה מגילה וע"י בתוס' מגילה דף ז' ד"ה ואמרה. וראיה לזה דלא מצינו במשנה שנשנה דבר הכתוב במג"ת, אף שנים לדודן, וכשי"כ למ"ד דלא בטלה מג"ת, מדוע לא שנה רבי כל חימיו ששאו להתענות עפ"י המג"ת רק כלל בתענית פ"ב מ"ח: "כל הכתוב במג"ת דלא" כו' ומסך עצמו על המגילה שכתובים שם איזה חימיו, וחי' והוא המעט לריני נר הנוכה, וכשי"ק למה דמשמע מהחוס' ר"ח י"ט, אי ד"ה הא דרבי שסידר המשנה סידר המג"ת וא"כ המג"ת היא היא משנתו של רבי כמשי"ש התוס' והו' שראינו במג"ת שתמיד מתחיל תרגום חימיו וחדין בקצרה ושוב הולך ומבאר המעט בלה"ק, דמג"ת בעצמה כהבה חנניא בן חזקי' בן גוריון (כשכתב י"ג) והכאור וההוספות שבלה"ק הוא של רבי ולשונו כלשון המשנה בלה"ק ודיני קריאת התורה שלא יש במג"ת שנו במגילה פ"ג מ"ו, והו' שמצינו במג"ת דברים ומעשים המאחרים הרבה לזמן חנניא ב"ג, ובחור חימיו של ר"י בן שמוע שחי' דור רבינו אחר חורבן שחי' תלמוד ר"ם כמשי"ש ברי"ה וחנניא ב"ג חי' בדור שקודם החורבן כמ"ש הרמב"ם בהקדמתו לפ"י המשנה, אך הם דברי רבי, חסדר כל המגילה וחלקה לפרקים כמו שעשה בכל המשנה (והמפרש המג"ת פ"ב ברי"ה מו שנה בזה ולא יתכן שר"י בן שמוע חי' בזמן ר"א בן חנניא בן חזקי' שחי' בדור החורבן לתנ"ל, ולא ראה ב' התוס' דרי"ה שחבאנו שרבי סדרה ושנה כל המג"ת.) והוסף בה כל חימיו שעד זמנו, אחר זמן חנניא, וא"כ שנה לן רבי במשנתו כל דיני נר הנוכה, אך אחר שבטלה מג"ת ולא קבעו לימודם בה העתיקו ממנה כשי"ם הדינים הנוגעים לנר הנוכה — שלא בשל.

דוב נחמן הורוויץ החופ"ק וויטעבסק.

Continuation of Torah Shebe'al Peh

15. TB Yoma 21b

ובמקדש שני מי הוא? והאמר רב שמואל בר אינאי: מאי דכתיב: "וְאֶרְצָהּ בּוֹ וְאֶבְרָדָהּ, וְקָרְנֵי וְאֶבְרָדָהּ". מאי שנא דמחוסר ה"א — אלו חמשה דברים שהיו בין מקדש ראשון למקדש שני, ואלו הן: ארון וכפורת וכרובים, אש, ושכינת, ורוח הקודש, ואורים ותומים. אמרי: אין, מיהוה הוה, סיועי לא מסייעא.

The Gemara asks: **And was there** fire that descended from the heavens **in the Second Temple**? Didn't Rav Shmuel bar Inya say: **What is the meaning of that which is written** with regard to the Second Temple: "Go up to the hills and get wood and build the house; **and I will look on it favorably and I will be glorified** [ve'ekkaved], said the Lord" ([Haggai 1:8](#))? Even though it is written *ve'ekkaved*, **we read it ve'ikkavda**, with an added letter *heh*. The Gemara explains: **What is different** that the word is **missing** the letter *heh*? **This** represents **five**, the numerological value of *heh*, **phenomena** that constituted the difference **between** the **First Temple** and the **Second Temple**, in that they were not in the Second Temple. **And these are: The Ark** of the Covenant, **and the Ark cover** upon it, **and the cherubs** that were on the Ark cover; **fire**; and the **Divine Presence**; and the **Divine Spirit**; and the *Urim VeTummim*. Apparently, there was no fire from heaven in the Second Temple. The Sages **say** in response: **Yes, there was** fire from heaven in the Second Temple;

however, **it did not assist** in burning the offerings but was merely visible above the wood.

16. TB Yoma 39a

תנו רבנן: ארבעים שנה ששמש שמעון הצדיק, היה גורל עולה בימיו. מכאן ואילך, פעמים עולה בימיו פעמים עולה בשמאל. והיה לשון של זהרית מלבין. מכאן ואילך, פעמים מלבין פעמים אינו מלבין. והיה נר מערבי דולק. מכאן ואילך, פעמים דולק פעמים כבה.

§ **The Sages taught:** During all **forty years** that **Shimon HaTzaddik** served as High Priest, **the lot** for God arose in **the right hand**. **From then onward, sometimes it arose in the right hand and sometimes it arose in the left hand**. Furthermore, during his tenure as High Priest, **the strip of crimson** wool that was tied to the head of the goat that was sent to Azazel **turned white**, indicating that the sins of the people had been forgiven, as it is written: “Though your sins be as crimson, they shall be white as snow” (Isaiah 1:18). **From then onward, it sometimes turned white and sometimes it did not turn white**. Furthermore, **the western lamp** of the candelabrum **would burn** continuously as a sign that God’s presence rested upon the nation. **From then onward, it sometimes burned and sometimes it went out**.

17. TB Yoma 29a

אמר רבי זירא: למה נמשלה אסתר לאילה — לומר לה: מה אילה רחמה צר וחביבה על בעלה כל שעה ושעה בשעה ראשונה, אף אסתר היתה חביבה על אחשוורוש כל שעה ושעה בשעה ראשונה. אמר רבי אסי: למה נמשלה אסתר לשחר — לומר לה: מה שחר סוף כל הלילה, אף אסתר סוף כל הנסים.

והא איבא חנוכה! ניתנה לכתוב

קא אמרינן. הניחא למאן דאמר אסתר ניתנה לכתוב.

In tractate *Megilla*, the Gemara states that Queen [Esther](#) prophetically recited this Psalm in reference to her situation as she was about to come before [King Ahasuerus](#) without being summoned. [Rabbi Zeira](#) said: Why is [Esther](#) likened to a hind? It is to tell you: Just as in the case of a hind its womb is narrow and it is desirable to its mate at each and every hour like it is at the first hour, so too, [Esther](#) was desirable to [Ahasuerus](#) at each and every hour like she was at the first hour. [Rabbi Asi](#) said: Why was [Esther](#) likened to the dawn? It is to tell you: Just as the dawn is the conclusion of the entire night, so too, [Esther](#) was the conclusion of all miracles performed for the entire [Jewish people](#).

The Gemara asks: **But isn’t there** the miracle of **Hanukkah**, which was performed many years later? The Gemara answers: It is true that additional miracles were performed after the miracle of Purim; however, it is with regard to miracles for which permission **was granted to write** them in the Bible that **we are saying** that the miracle of Purim was the last one.

18. Chanukah, Rav Rimon, page 362

ניתן היה לומר שחנוכה לא נכתב מפני שהייתה ירידת הדורות, ובדור שבו התרחש נס חנוכה כבר לא היו נביאים וממילא לא הייתה אפשרות להוסיף מגילות לכתבי הקודש. אך מסתבר שיש כאן עניין מהותי המצביע על מהותו של חג החנוכה: חנוכה לא ניתן להיכתב מפני שהוא הקביעה הראשונה של תורה שבעל פה, ולכן הוא צריך להיות בעל פה.

לאור זאת ניתן להרחיב ולומר – לא רק שחנוכה לא נכתב בתנ"ך, הוא אף לא נכתב במשנה! בדרך זו הוא נשאר באופן קבוע "תורה שבעל פה". בחנוכה הייתה סכנה גדולה לתורה שבעל פה, מחמת גזרות יוונים נגד שמירת המצוות ולימוד תורה. התורה שבכתב נשארה ואף תורגמה ליוונית, אך המסורת שעוברת בעל פה הייתה בסכנה. אך למרות הגזרות, לא רק שהמסורת לא נפסקה, אלא היא אף התגברה ביתר שאת, ונוסף חג חדש שכולו חג תורה שבעל פה – חג החנוכה (ראו מעין זאת בדברי רבי צדוק הכהן מלובלין, ליקוטי מאמרים, אות טו, עמ' פז).

19. Pachad Yitzchak, Chanukah Maamar 1

ה. וחורים אנו בזה להתחלת הדברים, דחוינן מסוגין דיומא דאפילו בנוגע לגוף המאורע של הנס שייכא הך מילתא דלא ניתנה להכתב, וכי זה הוא באמת גדרו של נס חנוכה שלא ניתן להכתב. כי הם הם הדברים. והחידוש הנמצא במסירות נפשם של דור החשמונאים הוא זה כי מסרו נפשם לא על רצון השם שנתגלה בדיני התורה, כי אם על רצון השם של כלליות יהוד ישראל בעמים, דהיינו על ברית התורה וכנ"ל, – וממילא כך נאה וכך יאה כי מאורע מועד החנוכה יהא מופקע מתורת כתב, שכן כל עצמו של חידוש מועד החנוכה אינו אלא בנקודה זו של מסירות נפש על עבודת יהוד ישראל בעמים, אשר שלילת הכתב היא היא ה"כפועל" של יהוד זה. ופוק חזי דגם במשנה לא נשנו דיני נר חנוכה, ולא נזכר נר חנוכה כי אם אנב גררא דענינים אחרים; והיינו כמו שהורנו רבותינו דגם לאחר שנכתבה המשנה עדיין השאירו בה מקום לצורת תורה שבעל פה, על ידי החיסורי מיחסרא וכדומה; ובנר חנוכה בא הוא הענין הזה לידי השמטה גמורה, מפני שאורו של נר חנוכה הוא הוא האור שניתגלה על ידי מסירות נפש על אורות מניעת כתיבתם של דברים שבעל פה. בכדי שעל ידי זה תסתלק יון מלהחשיך עיניהם של ישראל על ידי תרגום דברים שבעל פה, כדרך שהחשיכה עיניהם של ישראל בתרגומם של דברים שבכתב. ודוק כי לא ניתן להתפרש יותר. עיין מילואים בסוף הספר.